06/07/2021

“Από το ποτάμι του Παλαιού Καρλοβάσου”

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Σάμου, Ικαρίας και Κορσεών

Η Ιερά Μητρόπολη Σάμου εξέδωσε κείμενο στο οποίο ανακοινώνει την ανάθεση σε εργολάβο του έργου αποκατάστασης του Ιερού Ναού Μεταμορφώσεως του Σωτήρος και του Αγίου Νικολάου αλλά και την ανάδειξη του Βυζαντινού Κάστρου στην περιοχή ποτάμι με προϋπολογισμό σχεδόν 1 εκατομμυρίου και στη συνέχεια δημοσιεύει ένα άρθρο με τίτλο “Από το ποτάμι” που γράφτηκε το 1996.

Δείτε το κείμενο της Μητροπόλεως και το άρθρο:

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς Ἀναθέσεως ἀπό τήν Διεύθυνση Ἀναστύλωσης Βυζαντινῶν καί Μεταβυζαντινῶν Μνημείων καί μετά ἀπό διαγωνισμό σέ ἐργολάβο, τοῦ ἔργου «Στερέωση – ἀποκατάσταση τῶν Ι. Ναῶν Μεταμόρφωσης Σωτῆρος καί Ἁγίου Νικολάου καί ἀνάδειξη τοῦ Βυζαντινοῦ Κάστρου στήν περιοχή «ποτάμι» Δ.Ε. Καρλοβασίου Δ.Σάμου προϋπολογισμοῦ 930.071,00 εὐρώ στό ἀναπτυξιακό πρόγραμμα εἰδικοῦ σκοποῦ Βορείου Αἰγαίου 2017-2020», θεωρήσαμε ἐπάναγκες,

πρός ἐνημέρωση, ἀφοῦ εὐχαριστήσουμε διαχρονικά ὅσους συνέβαλαν γιά τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ του πόθου καί ἰδιαιτέρως τῆς Τοπικῆς μας Ἐκκλησίας, νά δημοσιεύσουμε ἄρθρο τό ὁποῖο δημοσίευσε ἡ πολυσέβαστη καθηγήτρια μας, ἀείμνηστη Ἀθηνᾶ Καπώλη – Κεντούρη στό μηνιαῖο περιοδικό ὀρθόδοξης οἰκοδομῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σάμου καί Ἰκαρίας «Μεταμόρφωσις», στό τεῦχος Ἰανουαρίου 1996, σ. 76.

Ἄπο τό ποτάμι

τοῦ Παλαιοῦ Καρλοβάσου

Ἡ Παναγιά στό Ποτάμι, σήμερα μέ τό ὄνομα «Μεταμόρφωση», ἀποτελεῖ μοναδικό μνημεῖο γιά τήν ἐποχή πού ἀντιπροσωπεύει καί ἐπιτρέπει σέ μᾶς νά παρακολουθήσουμε τά χνάρια τῆς βυζαντινῆς τέχνης πρίν ἀπό τή λεγόμενη ¨ἐρήμωση¨ τῆς Σάμου τοῦ 1470.

Εἶναι καθαρά «βυζαντινοῦ ρυθμοῦ», ἔτσι ὅπως αὐτός διαμορφώθηκε κατά τόν 10ο αἰώνα καί ἡ κορύφωσή του ταυτίζεται μέ τή «δυναστεία τῶν Κομνηνῶν». Τό χτίσιμο σχηματίζει σταυρό καί στή διασταύρωση ἐπικάθεται ὁ τροῦλλος, ἀπό κάτω οἱ τοῖχοι τῆς διασταυρώσεως διαλύονται καί τό ρόλο τους θά ἀναλάβουν τέσσερις κίονες. Τό ὅλον θά περικλείεται σέ τετράγωνους τοίχους γι’αὐτό καί θά ὀνομασθεῖ «τετρακιόνιος σταυροειδής ἐγγεγραμμένος».

Τό χτίσιμο τῆς εἶναι πολύ ἀντιπροσωπευτικό καί σηματοδοτεῖ τήν ἱστορική πορεία τῆς Σάμου, τήν ἐποχή που, ὅπως ἀναφέρεται ἀπό τόν Ἄραβα περιηγητή καί γεωγράφο Ἐδρεσή τό 1153, ἦταν «πλούσια καί πολυάνθρωπος». Χρειάζεται μεγάλη ἀναζήτηση γιά νά βροῦμε παράλληλα δείγματα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, ἴσως ἕνα τέτοιο νά εἶναι ὁ Ἅγιος Νικόλαος, πού κεῖται σέ ἐρείπια πολύ κοντά στό ναό τῆς «Παναγίας».

Ὁ ναός τῆς «Παναγίας» ἦταν καθολικό μοναστηριοῦ κι ὅπως ἀναφέρει ὁ Κρητικίδης, ὑπῆρχε «πύργος», ὅπου κατοικοῦσαν μοναχοί. Θά τολμήσουμε νά ποῦμε ὅτι καί ἡ γύρω περιοχή κατοικεῖτο, γιατί μέ τό «στρεμμάτισμα» τῶν χωραφιῶν ἔβγαιναν στήν ἐπιφάνεια ὑπολείμματα κατοικιῶν, κεραμίδια ἀπό στέγες κ.λπ.

Τό ποτάμι, μέ τή συνεχῆ ροή του χειμώνα-καλοκαίρι καί τή λίμνη-δέλτα, πού σχημάτιζε στήν ἔξοδο πρός τήν θάλασσα, εὐνοοῦσε τό τράβηγμα τῶν καϊκιῶν στό ποτάμι γιά τήν ἀλίμενη βόρεια περιοχή καί στό ὕψος τῆς «Παναγίας» ὑπῆρχαν δέστρες γιά τά πλεούμενα.

Ὁ μικρός κάμπος πού παίρνει τό ὄνομά του ἀπό τό ποτάμι, κατ’ἐξοχήν ποτιστικός, προσφερόταν γιά μιά ἀνεξάρτητη ζωή. Συνέχεια ὅλης αὐτῆς τῆς διαδικασίας ἀποτελεῖ τό φροντισμένο «κάστρο» πάνω στόν φυσικά ὀχυρό βράχο, κατασκευάστηκε μεταγενέστερα στούς δύσκολους καιρούς τῆς «δυναστείας τῶν Παλαιολόγων», ὕστερο καταφύγιο γιά τίς πειρατικές ἐπιδρομές καί σύμφωνα μέ προφορικές μαρτυρίες χρησιμοποιήθηκε μέχρι τό 1821. Ἡ ἰδιαίτερη γοητεία τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς γύρω περιοχῆς, κατ’ἐξοχήν κῆπος τοῦ Παλαιοῦ Καρλοβάσου, ἔχει τή δική της ἱστορία. Ἡ προσέγγιση ὅμως αὐτῶν πού ἀπέμειναν, πρέπει νά γίνεται μέ πολύ προσοχή καί ὑπευθυνότητα καί δέν εἶναι ἔργο τοῦ καθενός. Εἶναι χρέος ἄμεσο δικό μας ἡ φροντίδα καί ἡ διάσωσή τους, γιατί εἶναι μέρος τῆς ἐθνικῆς μας ταυτότητας.

Παράλληλα ὅμως αὐτή τή στιγμή στρεφόμαστε μέ εὐγνωμοσύνη πρός τήν πίστη τῶν ἀνθρώπων, πού τή συντηροῦν καί τή ζωογονοῦν μέ τήν καθημερινή λατρεία, γιατί αὐτή ἡ Ἐκκλησία δέν ἔπαψε νά εἶναι ἕνα κομμάτι τῶν καθημερνῶν βιωμάτων μας.

ΑΘΗΝΑ ΚΑΠΩΛΗ-ΚΕΝΤΟΥΡΗ